

Miskolci Egyetem
Bölcsészettudományi Kar
Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete
Kulturális és Vizuális Antropológiai Tanszék

Tetováló Csabi
Szakdolgozati filmmelléklet

Konzulens tanár:

Dr. R. Nagy József

Egyetemi docens

Hallgató:

Szűcs Rebeka

Vizuális antropológia
szakirány MA.

Miskolc

2019.

Tartalomjegyzék

I.	Bevezetés	1
I.1	Témaválasztás indoklása	1
I.2	A cím választása	1
I.3	A főszereplő bemutatása	1
I.4	A kutatás időtartama	2
I.5	A kutatás helyszíne	2
I.6	Célkitűzések	2
I.7	Hipotézis	3
II.	Tetoválás kultúrája	4
II.1	A tetoválás történeti fejlődése - Ősi tetováló kultúrák	4
II.2	A tetoválás szóösszetétel magyar kulturális vonatkozása	11
II.3	A tetoválás motivációs tényezői	14
II.4	Érdekesség a magyar tetováló közösségről	15
III.	Kulturális antropológia elmélete, módszertana	17
IV.	Filmelemzés	20
IV.1	Technikai munka	20
IV.2	Felmerülő dilemmák	21
IV.3	Helyszín bemutatása	22
IV.4	A film felépítése	22
IV.5	A film koncepciója	23
IV.6	A filmben említett személyekről néhány szóban	23
V.	Konklúzió	26
	Felhasznált irodalom	27

I. fejezet

Bevezetés

I.1 Témaválasztás indoklása:

Mindig érdekesnek találtam a tetoválás művészetét. Elvarázsoltak a különféle minták, melyek viselőiket különlegessé, egyedivé tettek. A film nem kifejezetten csak a tetoválásról szól, hanem magáról az emberről, aki alapvetően egy a sok tetováló közül, mégis más, mint a többi szakmabeli.

I.2 A cím választása:

A film címe a főszereplőm ismertebb neve. Az interjú során kifejti, hogy így többen ismerik, mintha a valódi nevén mutatkozna be. Szabadidejében sem hétköznapi emberként él, hanem mint tetováló, és bár ez a bélyeg eleinte zavarta, mára már egészen megszokta, ezért úgy éreztem ez a legkifejezőbb cím a filmem számára.

I.3 A főszereplő bemutatása:

Demeter Csaba egy 43 éves miskolci lakos, apuka, társ, kutya- és macskatulajdonos, jégkorong rajongó, természetkedvelő, hobbifotós, amatőr festőművész és persze tetováló mester. Csabi még a tetoválás negatív megítélésű időszakában vágott bele ebbe a művészeti formába. Kapott hideget-meleget, de végül a szakma keresett személyiségévé vált. Számomra azért kiemelkedő a személye, mert élesen eltér a gondolkodásmódja a többi tetoválótól, amire a filmben fény is derül.

Az első találkozáson alkalmával, amikor megérkeztem a megadott címre, hirtelen nem is tudtam, hogy jó helyen járok-e, nincs se tábla, se reklám, se semmi, ami arra utalna, hogy itt egy tetováló szalon működik. A filmből kiderült, hogy ezzel a célja a divattetoválók megszűrése, távoltartása. Ebből tudtam, hogy biztosan jó helyen járok, megtaláltam filmem alanyát, egy művészt. A film során magánélete részleteibe nem mélyedünk bele.

I.4 A kutatás időtartama:

2018 januárjában vettem fel a kapcsolatot a filmem főszereplőjével. Az év márciusában került sor az első felvételek elkészítésére. A forgatással kapcsolatban egészen 2019 áprilisáig tartottam vele a kontaktust.

I.5 A kutatás helyszíne:

Az interjút teljes egészében Csaba tetováló szalonjában vettem fel, a vágóképek nagy részét is ott rögzítettem, csak néhány jelenet készült az utcán, a szalon környékén. Ugyan fontosnak tartottam a szalonban forgatni, mert úgy éreztem a kutatás témája megkívánja ezt a helyszínt, de annak érdekében, hogy a film nézőjét kicsit kimozdítsam a már megszokott, időnként kissé monotonná váló forgatási helyszínről, bevontam az utca világát is.

Az alapvető téma "Tetováló Csabi", de a filmmelléklet elkészítéséhez szükség volt szakirodalom felhasználására is. Ebben a kutatómunkában elsősorban az internet volt segítségemre, ahol rengeteg idegen-nyelvű oldalon és hazai cikknek köszönhetően sok információt találtam mind a filmhez, mind a tetoválás témájához.

Továbbá a könyvtárban fellelhető antropológiai, vizuális megjelenítéssel foglalkozó, valamint a tetoválás történetét és kultúráját boncolgató, bemutató könyvek, szakirodalmak szolgáltatottak segédanyagot a melléklet megírásához.

I.6 Célkitűzések:

Ahogy a témaválasztás indoklásában említettem, mindig érdekesnek találtam a tetoválás művészetét. De nem csak a tetoválások érdekeltek, kíváncsi voltam az emberre is, aki a művet alkotja, hogyan lesz valakiből tetováló művész, mi motiválja? Milyen úton jutott el odáig, milyen készségek szükségesek hozzá? És mi a mai tetováló kultúráról alkotott véleménye? Kérdések tömkelege, melyekre próbáltam választ keresni, kapni!

Így ezek a kérdések a kutatás, azaz a film céljává váltak. Ennek érdekében félig strukturált, mélyinterjút készítettem a kiválasztott alannyal. Ezzel a kutatással természetesen nem csak magamnak kerestem a válaszokat. Célom volt az is, hogy mindezt vizuálisan bemutassam másoknak is, ugyanis a kulturális antropológus összekötő személy lehet az „idegen” és a társadalom között és segíti a másik kultúra megértését, megismerését. Úgy gondolom,

hogy a mai digitális korban egyre nagyobb jelentősége van a vizuális megjelenítésnek, főleg egy olyan témában, aminek ilyen gazdag a képi világa, mint a tetoválás művészetének. Mindezek fontos szempontok voltak a vizsgafilmem témájának kiválasztásakor.

I.7 Hipotézis:

Az interjútól, azaz a filmtől, azt vártam, kiderül belőle, hogyan lesz valakiből tetováló művész, és hogy Ő is tulajdonképpen csak egy átlagos hétköznapi ember.

Valamint megtudom azt is, hogy filmem alanyának mi a véleménye a világ tetoválásokhoz való hozzáállásának változásáról.

II. fejezet

Tetoválás kultúrája

II.1 A tetoválás történeti fejlődése - Ősi tetováló kultúrák

A "tattoo" szó a tahiti "tatu" szóból származik, aminek a jelentése *egy maradandó jel a bőrön*. A tetoválás célja, oka az idők során kultúráról kultúrára változott. A tetoválás tulajdonképpen véletlenszerűen alakult ki, az ősember testén a koszos, kormos sérülések maradandó nyomot hagytak.¹

A tetoválás egy művészeti és testmegváltoztató forma, nagyon régi hagyomány, amely manapság is népszerű és társadalmilag elfogadott. Viselésének nagyon sok oka lehet. Világszinten egymástól függetlenül alakultak ki a tetoválások, különböző stílusok és technikák, melyek napjainkban összevegyültek.

Történelem előtti bizonyítékok is vannak arra, hogy az emberek tetováltak, 12 ezer éves tetováláshoz használt tárgyakat is találtak több országban. A legrégebbi tetoválást Ötzi², a mumifikálódott jégember testén találták, de egyiptomi és szibériai múmiákon is fedeztek fel.

Az ókori Egyiptomban és Indiában gyógyításhoz és vallási szertartásokhoz is használták a tetoválást, a Fülöp-szigeteken a rang és elért eredmények jelképe volt. A kereszténység megjelenésével barbár szertartásnak bélyegezték, és Európában lassan eltűnt, majd az 1600-as években ismét megjelent. Eleinte a tengerészek és alsóbb osztálybeli emberek tetováltattak, majd az idő múlásával az arisztokrácia köreiből is megjelent. Az 1960-as évektől egyre inkább elfogadott önkifejezési formaként élt tovább. Napjainkban férfiak és nők egyaránt, minden társadalmi osztályból és korosztályból viselnek tetoválást.

Nicholas Thomas, a Cambridge-i Egyetem professzora szerint a tetoválás művészete újra fellendült, és az elmúlt évtizedekben szinte robbanásszerűen népszerűvé vált. A

¹ <http://www.luckytattoo.eu/index.php?action=16&lang=1>

² <https://people.inf.elte.hu/kijuabi/tortenet.html>

változásban a legfontosabb tényező a test elképzeléséről alkotott vélemény, mert a testet változtathatónak tartják az emberek, melyet formálhatnak és átalakíthatnak. Az identitást hozzáformálják az érdeklődési körhöz, kulturális és szellemi hagyományokhoz, zenei ízléshez, és a tetoválás ennek egyik eszköze.

Sok hagyományos törzsi közösség a tetoválást fontos eljárásnak tartotta és csak egyszer tetoválták a testet. A mai világban kiterjedt gyűjteményként tekintenek rá, mely az élet fontos pillanataira emlékeztet. A test díszítése maradandó művészi kifejezőmód.³

Napjainkban hihetetlenül sok minta és stílus közül választhatnak a tetoválás fanatikusai. A tetoválás művészete hosszú utat tett meg, nem mai felfedezés, hanem ősi kultúrákra nyúlik vissza. A különböző kultúrákban más-más jelentéssel bír a tetoválás.

Polinéziában a különböző szigeteken, különböző törzsi tetoválások figyelhetők meg, férfiak, nők, fiatalok más mintát viseltek.

A Szamoa kultúrában a hagyományos tetoválás szimmetrikus vonalakból és sűrű tömbökből állt, a tetováló kiváltságos személy volt, mestersége öröklődött. A kézi készítésű eszköz kapához vagy gereblyéhez hasonlított, általában emberi csontból készítették, ha az nem volt, akkor ló vagy ökör csontja is megfelelt. A férfiak combját oly mértékben fedte tetoválás, hogy fel sem tűnt annak mezítelensége. A tetoválás a szamoai fiatalok beavatási rítusához tartozott.

Új-Zélandon, a Maori törzsnél maradandó arc és testjelekből állt a tetoválás. A férfiakon, az egész arcon helyezkedtek el, a nőknél az ajkakon, állon és néha az orrcimpán. Minden egyedi minta azonosítóként szolgált, a maori törzsfőnökök arctetoválásukat emlékezetből lerajzolták és bizonyos szerződéseket ezekkel láttak el aláírásként. A maori hiedelem szerint, azok az emberek, akiknek nem volt tetoválásuk, amikor lelkük leért az alvilágba, nem engedték be, a démonok és boszorkányok, akik őrizték, tetoválatlan embert nem engedtek be.

A Buddhista kultúrából ered a népszerű Mandala tetoválás mintája, mely egy gyönyörű, bonyolult kör alakú jelkép, ami az örökkévalóságot, a teljességet és a világegyetemet jelképezi.

A kínai kultúra évezredekre tekint vissza, a legnépszerűbb kínai minta a kanji, amely egy bonyolult jelkép, szerelmet, jólétet, áldást, szépséget és hasonlókat szimbolizál.⁴

³ <https://edition.cnn.com/style/article/what-we-can-learn-from-the-tattoos-of-our-ancestors/index.html>

⁴ <http://www.guiddoo.com/blogs/11-ancient-tattoo-cultures-from-around-the-world>

A japán tetoválások hasonlóak a kínaihoz, számkivetettekhez és bűnözőkhöz kapcsolódnak, ezért tiltották őket a XVI-XIX. századig. Ebben az időszakban a hatóságok tetoválással bélyegezték meg a törvényen kívülieket és más bűnözőket. Akik ilyet viseltek, azokat a családja kiközösített, a család és a társadalom közösségi életében sem vehettek részt. A tiltás ellenére virágzott a tetoválás, a maffia tagjai titokban, a ruha alá rejtve viseltek tetoválásokat. A Jakuza tagjainak "törvénytelen" viselete a bátorságot jelentette. A II. világháborút követően vált ismét törvényessé a tetoválás művelése.^{5 6}

Az Amerikai Egyesült Államokban az őslakosoktól napjaink kultúrájáig változatosság jellemzi a tetoválásokat. Az őslakosok csaknem minden törzsénél élt a tetoválás hagyománya. Jelképeikben álomfogók, sas tollazatok és nyílhegyek motívumai szerepeltek. Hittek a tetoválások gyógyító erejében, ezért például fej- vagy fogfájáskor a halántékot, homlokot, az arcot tetoválták.

Indiában a legnépszerűbb testfestés hennával történik, általában kézre vagy lábra. Ideiglenes és fájdalommentes tetoválás, különféle színekben.

Thaiföldön minden évben vallási szertartással ünneplik a tetoválás hagyományát. Egyedülálló látványosság az, amikor a thai szerzetes, az eljárás során méteres eszközöket, azaz bambuszrúdhoz erősített tűket használ és a tintát kézzel ütögeti a bőrbe. Az eredmény olyan, mint a hímzés, viselője legyőzhetetlennek érzi magát. A hagyományos thai tetoválás legnépszerűbb rajzai az állatok és a buddhista isteneket, templomokat ábrázoló képek. A thai tetoválás a modern világhoz is alkalmazkodik, festék nélküli, szezámolajos tetoválást is készítenek, ami nem látszik, de a mágikus erő benne rejlik. Thaiföldön, Bangkok mellett van a Wat Phraw kolostor, az egyik legnépszerűbb hely, ahol tetovált szerzetesek vallásos tetoválásokat készítenek az ilyen jellegű motívumokra vágóknak.⁷

Hawaii-on temetési szertartásokon, a gyász jeleként, a nyelvüket tetováltatták ki. Olyan gyümölcsökből nyerték a festékanyagot, melyek citromsavat tartalmaztak, ami felhólyagosította a nyelvet, amit aztán megfestettek, ez a nem volt maradandó, egy hónap alatt felszívódott.

Borneó szigetén élő dajak törzsek a fordított túlvilágban hisznek (például a világos sötét), ezért a lehető legfeketebb festéket használják a tetováláshoz, azzal a céllal, hogy a mennyországba lépve a testüket takaró tetoválások világítják meg az utat az őseik

⁵ Noemi Marcos Alba: Tetoválások - Szimbólumok és írásjelek Ventus Libro Kiadó, Budapest 2013, 12-13.o.

⁶ Vince Hemingson: Tetoválás - A testdíszítés művészete Gabo Könyvkiadó, Budapest, 2009, 34-37.o.

⁷ Chris Wroblewski: A tetoválás nagykönyve Totem Kiadó, Budapest, 2004, 382.o.

otthonához. Tetoválásaik bátorságot, utazást szimbolizálnak, néha megtalálható bőrükön a levágott fejek száma is.⁸

Afrika hagyományos közösségeiben a díszvágásnak nevezett tetoválási forma terjedt el leginkább. Pengével vagy tüskével ejtenek sebeket a testen, ez adja az alapmintát. Ezekbe a vágásokba szentet dörzsölnek, aminek következtében megjelenik a díszítőminta.⁹

Az ókori görögök rabszolgákat, bűnözőket jelöltek meg tetoválással annak érdekében, ha megszöknének felismerhetők legyenek. A rómaiak - a görögöktől átvéve - a zsoldosokat tetoválták hasonló célzattal. A görögök megalkották a "stigma" kifejezést a tetoválással szembeni ellenérzés kifejezésére. Mivel a tetoválás megbélyegzésnek számított, annak eltávolításában a római és görög orvosok tevékenyen vettek részt. A kereszténység terjedésével lassan a megbélyegzés is kezdett megszűnni a Római Birodalomban.

Franciaországban sosem volt népszerű a tetoválás, leginkább a munkások és elítéltek varratták magukat.

Írorszában a tetoválás története a gazdag kulturális örökségből ered. A legtipikusabb mintájú kelta ábrázolások: kelta kereszt, kelta csomók, Claddagh gyűrű és lóhere, melyek az ország történelmét, törzsi harcosait és vezetőit jelképezik. A harcosok az ellenség elijesztésére is tetováltatták magukat. A kelta csomók az évszakok és az élet körforgását szimbolizálják, a kelta kereszt a világegyetem spirituális jellegét. A kelta tetoválás manapság is nagyon népszerű, legfőképp a leszármazottak körében.¹⁰

Egyiptomban a hieroglifákon sok jelkép szerepel, melyek az életet, újjászületést, férfi és nő egyesülését, teremtést, védelmet és másokat szimbolizálnak. A tetoválásokban hieroglifák sokasága keveredik, pl.: Ankh, szkarabeusz, Ré szeme.¹¹ Napjainkban az egyiptomi motívumokat szépségük vagy jelentésük miatt kedvelik, például Hórusz szeme a védelmet jelképezi, a sólyom, fején a napkoronggal a hatalmat és halhatatlanságot.¹²

Mexikóban a tetoválásokat az ország történelmi, politikai és vallásos öröksége befolyásolta. A XII. század óta készítenek tetoválásokat, melyek a gyökereikre vonatkozó büszkeség érzését jelképezik. A tetoválás művészete az idő teltével egyre népszerűbbé vált, minden terület és minden kultúra maradandó nyomot hagyott az idők során világszerte.¹³

⁸ Chris Wroblewski: A tetoválás nagykönyve Totem Kiadó, Budapest, 2004, 298.o.

⁹ Vince Hemingson: Tetoválás - A testdíszítés művészete Gabo Könyvkiadó, Budapest. 2009, 65.o.

¹⁰ Vince Hemingson: im. 78.o.

¹¹ <http://www.guiddoo.com/blogs/11-ancient-tattoo-cultures-from-around-the-world>

¹² Noemi Marcos Alba: Tetoválások - Szimbólumok és írásjelek Ventus Libro Kiadó, Budapest, 2013, 6.o.

¹³ <http://www.guiddoo.com/blogs/11-ancient-tattoo-cultures-from-around-the-world>

Lars Krutak antropológus, a Smithsonian Intézet kutatója két évtizede tanulmányozza a tetoválásokat és azok jelentéseit. Különösen érdeklődik a bennszülött tetoválás megőrzése iránt, mely kihalóban van.

A tetoválásra vonatkozó legkorábbi bizonyíték az Alpokban megtalált mumifikálódott jégemberen található, amely 5300 éves. Érdekesség, hogy tetoválásainak 80%-a az akupunktúrás pontokon vagy a meridiánok közelében található.

Vélemények szerint a törzsi tetoválások díszítő jellegűek. A legtöbb törzsi minta társadalmi teljesítményhez kapcsolódik, vagy orvosi kezelés, vagy gonosztaszító jelkép.

A varrásos tetoválás módszerét a bennszülöttek Észak-Amerikában használták. A pontozó tetoválás mindenütt jelenlevő hagyományos módszer Óceánia és Dél-kelet Ázsia környékén. A sebtetoválást Afrikában, Észak-Amerikában és Ázsiában alkalmazzák. Napjainkban elektromos tetováló készülékek vannak.

A tetoválás feléledése a bennszülött világban a pontozó módszert alkalmazó kultúrákra koncentrálódik, a sebtetoválás és a varrásos tetoválás szinte eltűnt.

Lars Krutak saját tetoválásai egyformán jelentőségteljesek és különlegesek. Az első hagyományos tetoválását 2002-ben Borneó szigetén kapta, amely azért emlékezetes számára, mert nem volt elektromos áram, hanem lámpafénynél készült és rovarok mászkáltak a testén.

Krutak véleménye szerint a modern tetováló kultúra folyamatosan változik és manapság sokféle stílus van. Életrajzi, művészi és szellemi megállapításokat lehet levonni a tetoválások tanulmányozásából.¹⁴

Napjainkban a tetoválás már nem egy bizonyos társadalmi csoporthoz kötődik, az utca emberétől a filmsztárokig bárki viselheti, már minden korú és társadalmi állású embernél találkozunk testdíszítéssel. Kezdetben jórészt csak részeg matrózok és a bányászok „varratták” magukat. 1890-ben egy amerikai tetováló, Samuel O'Reilly¹⁵ feltalálta a tetováló gépet, melyhez az alapötletet Edison elektromos tolla¹⁶ adta, a gépet 1891-ben szabadalmaztatta. A tetováló gépek sorozatgyártásának következtében gombamód elszaporodtak a tetováló szalonok és a társadalom minden csoportja számára elérhetővé vált a testdíszítés, már nem csak a tehetős régetek kiváltsága volt.¹⁷ Lassanként eltűntek azok a sztereotípiák, melyek szerint csak a börtönviseltek vannak így megjelölve.

¹⁴ <https://www.larskrutak.com/arked-for-life-an-indigenous-tattoo-reawakening/>

¹⁵ <http://www.nowmagazin.hu/?p=2604>

¹⁶ <http://www.agoradebrecen.hu/wp-content/uploads/0211-Thomas-A-Edison.pdf>

¹⁷ David McComb: A tetoválás 100 éve Scolar Kiadó, Budapest, 2018, 15.o.

Samuel O'Reilly mellett, hogy elkészítette az első tetováló gépet, az amerikai Old School tetoválási stílust is megteremtette.¹⁸

A tetoválások életekről, emlékekről, vágyakról, különböző érzésekről, érzelmekről mesélnek. A hippik a béke jelét, a motorosok például egy Harley Davidsont, a punkkok kakastaréjos csontvázakat varratnak magukra. Az utóbbi években olyan divattá vált, ami egyre nagyobb számú embert érint. Napjainkban már nem feltétlenül utal arra a tetoválás, hogy viselője mely társadalmi réteghez, csoporthoz tartozik. A sportolók, közszereplők és természetesen a média egyaránt jelentős szerepet játszott vagy játszik a tetoválás terjedésében.¹⁹ Minél több ismert ember tetováltat magára valamit, annál többen esnek gondolkodóba, hogy kövessék példájukat. Természetesen fenntartások továbbra is akadnak, de a tetoválásról szóló tévés valóságshow-knak köszönhetően az érdeklődők betekintést nyerhettek a tetováló szalonok világába, meggyőződhetnek arról, hogy nem mindenki azonosítható a filmekben megjelenő tetovált gyilkosokkal, bűnözőkkel.

Más arcát mutatja, ha börtönben készült, és megint mást, ha civilek festetik tele a testüket tetszetős motívumokkal. Ami közös bennük, a tetoválás kommunikáció a külvilág felé.

Például Deák Ferenc Pillangó, aki 24 évet töltött börtönben, a homlokán lévő szvasztikás pillangóról kapta a nevét, naplójába ezt írta: „Hogy valami emlék is maradjon a bent töltött évekről, elláttam magam néhány színes tetoválási motívummal, körülbelül háromezer darabbal.”²⁰

A tetoválás különböző céllal készülhet. Jelenthet egy emléket, valaki hiányát, valaminek a bizonyítása, figyelemfelhívás, öngyógyítás, a szeretet kifejezése, tiltakozás valami ellen. Lehet az össze- vagy a hovatartozás jele, valamiben való hit megerősítése, kapaszkodás, a testkép átalakítása.

Manapság már a világ minden részén találhatunk tetováló művészeket, akik mesteri munkát végeznek.²¹ A tetoválás társadalmilag elfogadottá vált, az egész világon virágkorát éli. A büntetéssel való azonosítása eltűnt, inkább a test díszítésének tekintik. Viszont bizonyos kiterjedt tetoválással rendelkezőket kiutasítanak néhány helyről még manapság is.

¹⁸ Chris Wroblewski: A tetoválás nagykönyve Totem Kiadó, Budapest, 2004, 102.o.

¹⁹ Noemi Marcos Alba: Tetoválások - Szimbólumok és írásjelek Ventus Libro Kiadó, Budapest, 2013, 4-5.o.

²⁰ <http://nol.hu/kultura/te-megiscsak-egy-istenno-vagy-1586167>

²¹ <https://people.inf.elte.hu/falsaai/bead/tortenelem.html>

Vince Hemingson *A testdíszítés művészete* című könyvének előszavában Bob Baxter, a *Skin&Ink* magazin főszerkesztője, mély tisztelettel ír arról, hogyan ismerkedett meg a szerzővel, aki "maga volt a tetoválás művészetének életben tartója".²² Leírja, hogy Vince nem kívülállóként vizsgálta a tetoválás hagyományát, akkor már több, mint tíz éve kutatta és tanulmányozta ezt a témát. Szenvedélyes szeretete, odaadása, hozzáértése vezette a könyv megírásához.

Beavatási rítusokról - törzsi tetoválásokról ír könyvében, melyek következtében a XVIII. században James Cook kapitánynak köszönhetően Európában újraeledt a tetoválás hagyománya. A törzsi tetoválások férfiak, nők közösséghez tartozásának, a felnőttkorba lépés rítusának jelei. A mintázat közösségen, törzsen, kultúrán belül változik.

Az elektromos tetováló gép feltalálása előtt kézzel készültek a tetoválások. A kézi díszítéshez több időre volt szükség és időnként drága volt az eljárás, ami arra a következtetésre adott lehetőséget, hogy akinek sok tetoválás fedte a testét, az gazdag ember lehetett. Továbbá származásról, politikai társadalmi, katonai rangról is árulkodtak.

Bizonyos tetoválások a vallási hovatartozást tükrözik. Népszerűek a keresztiek, az angyalok és egyéb vallási szimbólumok. Az igazi harcos ismertetőjegye, a harci tetoválás is régi múltra tekint vissza. A modern világban a férfiak és a nők olyan tetoválásokat választanak, melyek kiemelik előnyös tulajdonságaikat. Nem véletlenül tetováltatnak a férfiak előszeretettel karjukra és felsőtestükre. A nők inkább szexuális vonzerőként használják tetoválásaikat, melyek kevésbé látszanak, vagy csak kivillannak a ruházat alól. Ahogy a szerző fogalmaz mind a nők, mind a férfiak esetében: "Nézzetek rám!"²³

A tetoválás régebben vélemény vagy éppen tiltakozás kifejezésére szolgált. Példaként említhető, a nyolcvanas években a punkok tetoválásai nyíltan jelezték a társadalom merev osztály- és értékrendszere elleni lázadásukat, tiltakozásukat.

Manapság már nagyon változékony a tetoválás művészete, a modern technikának köszönhetően az "életre szóló" minta megváltoztatására is lehetőség van, viselője megszabadulhat a magára varratott tetoválástól és újakat szerezhethet helyettük.

A tetoválások jelentése sokat változott világszerte. Ami az egyik kultúrában méltóságot, rangot szimbolizál tetovált arc, máshol bűnözőket, rabszolgákat, számkivetetteket jelöltek

²² Vince Hemingson: *Tetoválás - A testdíszítés művészete* Gabo Könyvkiadó, Budapest. 2009, 6.o.

²³ Vince Hemingson: *im.* 13.o.

meg így. A mai világban megváltozott a hozzáállás, az emberek előszeretettel viselik a különféle mintákat és vegyítik az ősi tetoválási stílusokat.²⁴

"...gondolkozz, mielőtt tintát használsz..."²⁵

A tetoválás gyorsan fejlődik, egyre jobb gépekkel, festékekkel, eljárásokkal dolgoznak a mesterek. Egyre több igényes minta, rajz jelenik meg. A minta kiválasztása komoly döntést igényel, időt kell szánni arra, hogy egyéniségünknek megfelelő mintát találjunk, hogy hozzánk illő tetoválással díszítsük testünket. Az emberi természetnek köszönhetően környezetünk első kérdése az lesz, hogy mi a jelentése?

II.2 A tetoválás szóösszetétel magyar kulturális vonatkozása

A tetoválás szó jelentésének vizsgálatát tekintve a korábban említettek szerint *tatuálás*, *tetű* szót az angol nyelvből lett átemelve. Ténylegesen a szó James Cook kapitány első óceániai útjáról (1768-1771) írt úti beszámolója nyomán lett híres, hiszen 1769-ben Tahiti szigetén figyelte meg először a tetoválás művészetét. Ez a polinéz nyelvjárás szerint tatau-nak hangzott, és hangutánzó szóból eredeztethető a *tat-tat-tat* a tetoválási eljárás apró ütéseire utal. Az angol nyelvben Cook beszámolója nyomán először a *tatow*, majd a XIX. század elejétől fokozatosan a *tattoo* szó terjedt el.

A tetoválásra az első magyar nyelvi adat 1796-ból, Benkő Ferenc nagyenyedi tanárnál fedezhető fel, mint *totue* szójelentésként. Horváth Zsigmond csengei evangélikus lelkész amerikai beszámolója alapján 1813-ban *tátovíroz* alakban használta a szót, majd ténylegesen a *tetovál* alak először Bródy Sándornál fordul elő 1886-ban.

Horváth Zsigmondnak érdemei kiemelendők a magyar terminológia kialakulásában, hiszen 1810-ben fordította le Cook tahiti hajónaplóját, amely alapján „alkotta meg” a kidörgölhetetlenképpen befestik, kipettegetik, megíratják feketére, megbillegzik szavakat. A ráckeresztúri legények a tetoválás folyamatára használták a kiver és, kiszurkálás kifejezést, a debreceni cigányoknál pedig a zöngésedett és hangzócsérés detomálás szó is előfordult.²⁶

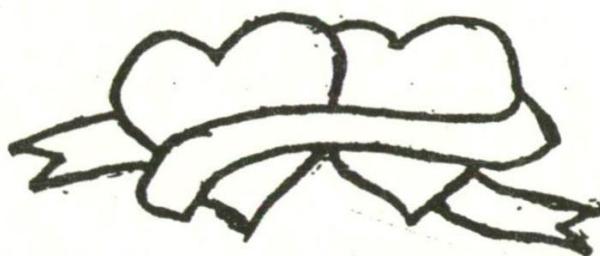
Érdekesség, hogy Jókai Mór egyik regényrészletéből ismerjük meg a korabeli tetoválás pontos leírását. Az 1870-ben megjelent Fekete gyémántokban ez szerepel: „Mert tudta azt

²⁴ Chris Wroblewski: A tetoválás nagykönyve Totem Kiadó, Budapest, 2004, 41.o.

²⁵ Chris Wroblewski: im. 2004, 6.o.

²⁶ Balázs Géza: A tetoválás és a tetovált szövegek néprajzi kutatása, Szemiotikai szövegtan 7. 1994, 71. p

a szokást a tárna népe között, hogy akinek szeretője vagy jegyese van, az annak a nevét a meztelen testére szokta tűszúrásokkal kipontozni.”²⁷

1. kép Páros szív szalaggal átfonva (ősi szimbólum)

A vizsgálatok szerint a „...férfiak kedveseik nevét vállaikra, karjaikra tetovírozzák tűszúrásokkal, miket aztán tetszés szerint cinóberrel vagy berlini kékkel bedörzsölnék. Az ilyen írás aztán ott öröklék...” /Jókai Mór: Fekete gyémántok/.

Említi Jókai, hogy a használt szimbólumok többnyire egy páros szív, nyíllal átlóve vagy két galamb, vagy a bányászjelvényekként kalapács és csákány a név fölé pontozva. Nők közül kizárólag azok utánozzák ezt a divatot, akik férjezetlenek maradtak. A szimbólumokat, neveket el is lehetett tüntetni, oly módon, hogy hólyaghúzó flastromot ragasztanak az egész névre, majd ezzel a módszerrel leszedik az írást a pergamennel együtt.²⁸

A Magyar Nyelvőr folyóiratban 1872. évben egy gyűjtési kezdeményezés indult el a tetoválások, tetovált szövegek gyűjtésére. Korai gyűjtési felhívás kiemelten felfigyelt a tetoválási eljárásokra, oly módon is, hogy a megemlíti, „Van-e külön elnevezés arra, a népnél, s ha van, miként mondják, midőn különösen ifjú legények nagyobb részt kedvesük nevét, de más jegyeket, alakokat is karjokra írnak, rajzolnak, vagy tűskével, tűvel beszúrdalnak?”²⁹

Magyarországon a katonaságban töltött évek is meghatározták a tetoválási kedv erősödését. Balázs Géza kutatása szerint a kiszolgált katonák és kocsisok karján találhatóak jelek, továbbá a csallóközi vízkeleti fiúgyerekek egymás karjára bőrvágással és a tinta bedörzsölésével készítették motívumokat, a szentgáliak pálinkával feloldott korommal dolgoztak és savanyú káposztával segítették a gyógyulását. Az 1920-as évek divatja a

²⁷ Balázs Géza: A tetoválás és a tetovált szövegek néprajzi kutatása, Szemiotikai szövegtan 7. 1994, 71.p.

²⁸ Balázs Géza: im. 71.p.

²⁹ Balázs Géza: im. 72.p.

magyar korona, nevek kezdőbetűi, leányfejek szimbolikus megjelenítése volt divatos a karon.³⁰

2. kép Lányfej, mesefigura, imádkozó kéz

Az 1930-as évek elején Huszár György vezetésével végeztek kutatásokat és antropológiai vizsgálatokat a Csillagbörtönben, amelynek eredményeként a szegedi börtön 400 elítélte közül 50, mindösszesen 12,5% tetovált volt. A tetovált ábrák között kard, puska, sisak, lófej, történelmi személy arcképe (Rákóczié, Mária Teréziáé, Ferenc Józsefé), a magyar címer, a feliratok között a harctér neve, a katonáskodás ideje is szerepelt. Ezt a vizsgálatot 1986-ban megismételték, és a kutatások megállapították, hogy a szegedi börtön fogvatartottjainak 12,5%-ról 77%-ra emelkedett a tetovált elítéltek aránya. Ebből az a következtetés vonható le, hogy a társadalmi viszonyok, a történelmi időszakok változásai befolyásolják a tetoválások fejlődését is. Ezek a tetoválások általában képi tetoválások azonban sok esetben szöveges tetoválások is előfordulnak, amelyet Balázs Géza kilenc csoportba osztott az alábbiak szerint:

1. Testfunkciós szövegek: Fizikai munkát nem vállalom (háton, lábon); Éhes pocak; Szomjas, éhes (hason);
2. Kapcsolatra utaló, megszólításos szövegek: Helló lányok; Titok a neved; Suha János;
3. Emléktetoválások: Emlék péntek estéről; Emlékül Gusztitól;
4. Névtetoválások: Johnny; Bob; Lord;

³⁰ Balázs Géza: A tetoválás és a tetovált szövegek néprajzi kutatása, Szemiotikai szövegtan 7. 1994, 73.p.

5. Számtetoválások: az ujjak külső felületére tetovált születési évszám sok helyen elterjedt szokás; időpont tetoválások; ritka esetben még a lottószámok tetoválása is előfordul;
6. Vallási, hiedelem háttérű tetoválások: Jézus él; IHS;
7. Szerelmi, erotikus, obszcén szövegek: P...; Júlia, a tiéd vagyok; Imádlak, szeretlek;
8. Csoporthoz tartozást kifejezők (hazafias, politikai, mozgalmi, katonai, börtön stb.): Amíg élek, harcolok a hazáért, hurrál!;
9. A kultúrák közötti kommunikáció (folklór, tömegkultúra, művészet) szövegei: Az élet kártyajáték, a sors mostoha, Küzdeni megtanít, de feledni soha.

A szövegek, ábrák társadalmi rangot említenek, emlékeket őriznek, a különböző néprajzi kulturális közösség milyenségét jelenítik meg.³¹

I.

Jobb (kéz- vagy lábfelirat)
Lábam feléd visz
Imádom a nőt
Szeretlek, anyám
Kaland az élet, mégis oly
szép, Mária
Szerelmes (felirat a szíven)
Hazám

II.

Bal (kéz- vagy lábfelirat)
Fáradt
Gyűlölöm a nőt
Utállak, anyám
Bűn az élet, mert szenvedek

Zárva (felirat a szíven)
Oly távol vagy, hazám

3. kép A szövegek oppozíciós rendszere

II.3 A tetoválás motivációs tényezői

Kérdésként merül fel, hogy miért is tetováltatják magukat az emberek. Solymosi Katalin szerint a kevésbé fejlett társadalmakban a motivációs tényezők csoportosíthatóak, úgymint „esztétikai, szexuális okok: díszítés, szexuális felhívó jelleg, a rútság elkerülése, 2. szociális okok: törzsi jel, fizikai vagy társadalmi státusz, családhoz tartozás, nemi érettség, rang, dicsőség, háborús „kitüntetés” (önkitüntetés), 3. Mágikus-kultikus okok: talizmánérték, megelőző-megóvó védjegy, ártó szellemek elűzése, avatási és egyéb ünnepekhez való kötődés, az ősökkel való folytonosság hangsúlyozása, varázserő

³¹ Balázs Géza: A tetoválás és a tetovált szövegek néprajzi kutatása, Szemiotikai szövegtan 7. 1994, 78.p.

megidézése, betegségtől való megszabadulás, megrontás elhárítása, 4. Praktikus okok: a ruházkodás első megjelenési formája (a mezítelenség eltakarása), védekezés a hőmérséklet változásai, a rovarok és horzsolások ellen.”³²

A mai kultúránk tetoválási szokásai, indítékai összetett tényezőkből állnak, úgymint a nyelvhasználat, pszichológiai tényezők, a metakommunikációs szokások, külsőségek.

Mindezek mellett vizsgálándó és csoportosítható az alapvető emberi szükségletek alapján is, mint az ego-kifejezése, önértékesítési szükséglet, vágykifejezés, érzelemkifejezés, életérzés megjelenítése, önigazolás, individuális megkülönböztetés, kisebbségi érzés feloldására való törekvés, feltűnési vágy, „vagánykodás” milyensége.

Továbbá tényként állapítható meg az affiliációs, identifikációs szükséglet: szeretetigény, személyhez csoporthoz való tartozás jelölése, vágyának jelölése, utánzás, hagyomány- és szokáskövetés, továbbá a társadalmi integrálódás szükségletének biztosítása, úgymint biztonságérzet iránti igény, társadalmi pozíció, státusz, szerep tisztázottságának igénye, normákhoz való igazodás igénye, opposíció kifejezése.

Kiemelendő az idő, mint tényező vizsgálata: unaloműzés, az individuális idő folytonosságának kifejezéseként (emlék, emlékeztetés).

Sok esetben az esztétikai szükséglet: díszítés, divatkövetés, hiúság, imponálási vágy, szépség igénye, esetleg egy szépséghiba eltüntetése a cél. Motivációs tényező lehet a tartós és pillanatnyi ösztönimpulzusok kiélésének szükséglete: „túlfűtött érzelem, agresszió, öndestrukció, önkifejezési vágy, szexualitás, birtoklás igénye (a megnevezés mágiája), kíváncsiság, kalandösztön, nárcisztikus, autoerotikus tendenciák, „furor scribendi”, humor, eufóriás, depressziós vagy alkoholos, narkós állapotban elkövetett tetoválás, teljes deindividualizáció.”³³

A tetoválás komplex összetevőkből áll és kutatásához a tudományos antropológiai háttér ismerete is szükségeltetik.

II.4 Érdekesség a magyar tetováló közösségről

A testünkre tetovált minta jelentéséhez szorosan kapcsolódik az alábbi írás, mely megmutatja, hogy milyen hatalmas dolgokra képes az összetartás. A magyar tetováló társadalom összefogása eredményezte az alábbi mozgalmat.³⁴

³² Balázs Géza: A tetoválás és a tetovált szövegek néprajzi kutatása, Szemiotikai szövegtan 7. 1994. 75.p.

³³ Balázs Géza: im. 75.p.

³⁴ <https://ertekesotletek.blog.hu/2018/03/16/etmentotetovaltalastkeszitenekmagyartetovalok>

Zsoldos Péter tetováló művész 2018. tavaszán Facebook oldalán adta hírül, hogy ingyenes "életmentő" tetoválást vállal cukorbetegnek részére. Magyarországon ezt a jótékonyági mozgalmat ő indította el, de az ötlet eredetileg nem tőle származik. Az ötletgazda Marton István tetováló művész, aki Németországban él.

Zsoldos Péter ötlete országos mozgalom lett, több tetováló művész csatlakozott az ország minden részéről. A mozgalom célja segíteni azoknak a cukorbetegnek, akiket roham esetén az emberek gyakran néznek ittasnak és ezért a segítségnyújtás nem érkezik időben. A diabéteszes állapotot jelző tetoválást meglátva talán hamarabb jut a kómába esett beteg szakszerű orvosi ellátáshoz.

A betegségben Zsoldos Péter is érintett, maga is cukorbetegségben szenved, ezért olyan egységes minta megtervezésére törekedett, amely valóban megfelelő a célnak.

A tetoválás javasolt helye a bal csukló belső oldala.

Ennek fényében az ételallergiások vagy más - váratlan rosszulléttel járó - élethosszig tartó betegséggel küzdő emberek számára is hasznos lehet egy ilyen tájékoztató jellegű, figyelemfelkeltő tetoválás.³⁵

³⁵ https://ertekesotletek.blog.hu/2018/03/16/életmento_tetovalast_keszitenek_magyar_tetovalok

III. fejezet

Kulturális antropológia elmélete, módszertana

Az antropológia az emberekkel foglalkozik, azokkal az emberekkel, akik rendelkeznek a beszéd, a gondolkodás és a kultúra képességével. Az antropológia, mint tudomány, a földön élő emberek életének biológiai és kulturális szemléletének megértéséről szól. Az ember azonos alapvető biológiai jellemzőkkel jön világra, az eltérés abban lelhető fel, hogy hol szocializálódik, milyen környezetben nő fel, milyen éghajlati hatások érik, mivel táplálkozik, továbbá hatással lehet rá az is, hogy milyen vallásos képzetekkel találkozik. Az embert azonban nem csak a környezete formálja, hanem az a világ is, ahol él.

Az antropológia fő célja megérteni azokat a különbségeket, melyek az egyes társadalmak és kultúrák között léteznek.³⁶

Az antropológia területén kutatók különféle területekre specializálódtak, ennek köszönhetően több szemszögből is betekintést nyerhetünk az emberek életébe. Megismerkedhetünk mindennapi tevékenységekkel éppúgy, mint nem hétköznapiakkal is, például rítusokkal és szertartásokkal.

A kulturális antropológus, az említett társadalmak és kultúrák közötti különbségek megértésében azáltal nyújt segítséget, hogy ezekbe a megismerésre váró közösségekbe „beköltözik”, hogy az ott élő emberek szokásait, mindennapjait, viselkedésük mértékét megfigyelve, az ott megszerzett ismereteket mindenki számára átadja. Mivel egy közösség vagy csoport mindennapi életének sokkal részletesebb képére kíváncsi, mint amit az írásbeli források általában lehetővé tesznek, ezért egy beavatott szemével, azaz saját szemével kvalitatív kutatást³⁷ végezve próbálja megismerni, megérteni a világot.

³⁶ Robert Simpson - S. M. Coleman: Az antropológia felfedezése <http://mek.niif.hu/01600/01668/01668.htm>

³⁷ http://media.ektf.hu/levelezo/orai_anyagok/kutmod.pdf

"Tény, hogy a kulturális antropológia nem létezik személyes jelenlét nélkül, mint ahogy tény az is, hogy egy tudományos munkát kétségkívül meg lehet írni e nélkül is."³⁸

/Tomas Hylland Eriksen/

Minden kultúra más és más, s mindegyik a saját céljai és eszközei szerint ismerhető csak meg, belülről és a maga szempontjainak figyelembevételével.

A résztvevő megfigyelés³⁹ az antropológus adatgyűjtésének egyik megkülönböztetett módja. Ez a módszer nem csak egzotikus társadalmakra alkalmas, hanem bármilyen strukturált és folyamatban lévő kölcsönhatások tanulmányozására felhasználható. Akár szociális intézmények, iskolák, cégek, üzleti és vallási közösségek is helyszínül szolgálhatnak, ahol a résztvevő megfigyelést használják annak a megvilágítására, hogy egy társadalom, közösség vagy szervezet hogyan működik.

Bán András A vizuális antropológia felé⁴⁰ című könyvében írja, hogy a Miskolci Egyetem Kulturális és Vizuális Antropológia Tanszék alapítójának, Kunt Ernőnek, az volt a célja, hogy olyan társadalomtudósokat képezzenek, akik a vizuális antropológiában is otthonosan mozognak, akik idejük java részét ott töltik, ahol a „másik” él.

Az antropológia a kezdetektől dolgozott vizuális eszközökkel, ilyenek voltak például a rajzok, a metszetek, a fényképek, de a 20. század elejétől a mozgófilm is megjelent.

A vizuális antropológia megfigyelés-elemzés módszerének fejlődésében jelentős előrelépést hozott a technikai eszközök megjelenése. A videó az új megfigyelési és elemzési technika segédeszköze lett, melyet rögzítéshez, elemzéshez, dokumentáláshoz legalább olyan népszerűséggel használtak, mint korábban a magnetofont.

Az antropológus számára a technika fejlődése lehetővé tette, hogy egy kamerával a vállán betekintést nyerjen emberek, közösségek életébe. Ezzel természetesen a kamera mindkét oldalán lévők kultúrája megjelenik. A nézőnek nem csupán a bemutatott ember vagy közösség mindennapjait, életét kell látnia és átélnie, hanem a közöttük kialakult interakciókat, hogyan lép kapcsolatba a filmes ezekkel az emberekkel. A vizuális

³⁸ <http://buzs.c3.hu/0802/05szemle.pdf>.

³⁹ http://gepeskonyv.btk.elte.hu/adatok/Neprajz/82Vereb%E9lyi/bevezetes_a_kulturalis_antropologiaba/

⁴⁰ Bán András: A vizuális antropológia felé Typotex, Budapest, 2008. 73.o.

antropológia, azaz az antropológiai film lényege, látni az embert vagy közösséget, és megismerkedni velük úgy, mintha ott lennénk, mintha a néző a kamera vagy a fényképezőgép mögött állna. A vizuálisan érzékelhető jelek (gesztusok, verbális jelek) a filmes technikák felhasználásával, jelenetek kiemelésével és utólagos elrendezésével (vágással) az adott kultúra legjellemzőbb, legmélyebb sajátosságait is fedezhetővé teszi a néző számára. Az antropológus a film segítségével adja közre terepmunkája és kutatása eredményét.⁴¹

⁴¹ Tari János: A néprajzi és az antropológiai filmkészítés, L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2012, 15.o.

IV. fejezet

Filmelemzés

IV.1 Technikai munka:

A forgatás során JVC GZ-HM400E HD kamerát használtam az összes jelenet esetében. A kamerát akkumulátorról működtettem, hogy gyorsabban tudjak helyet változtatni amennyiben szükség van rá.

Forgatáskor a kétfajta kamerakezelési technika közül a megfelelő minőségű kép készítése érdekében elsősorban a rögzített, vagyis a statívon, azaz állványon elhelyezett technikát részesítettem előnyben. A vágóképek készítésekor, a kép remegésének enyhítésére, Manfrotto Modosteady 585 típusú professzionális stabilizátort használtam. Ez egy multifunkciós 3in1-ben eszköz, válltámasz, stabilizátor illetve asztali állvány.

A felvételek során általában oldalról vette a kamera Csabát, időnként felém fordult, a kamerába beszélt.

A terep adta fényviszonyokhoz alkalmazkodtam a felvételek során, saját fényt nem használhattam, mert azzal zavartam volna a művész munkáját, hiszen a varratok készítéséhez neki van szüksége a megfelelő fényforrásra.

Az interjú készítésekor egy előre elkészített kérdéssort igyekeztem követni, de a beszélgetés során elhangzott új információk, ismeretek hatására újabb kérdések is felmerültek.

A hanganyagot a kamera mikrofonján kívül diktafonnal is rögzítettem a háttérzajok jobb kiszűrése érdekében. A hang ettől függetlenül sem tökéletes, mivel néhány jelenet forgatása közben a háttérben zene szól, amit azért nem kapcsolattam ki, mert a megszokott környezetéből és komfortzónájából zökkentettem volna ki filmem alanyát. Természetes közegében szerettem volna elkészíteni az interjút, ahogy bármilyen hétköznapon tetová, a lehető legkevesebb dolgon változtatni, meghagyni úgy, ahogy nála az általában természetes. Maga a kamera és az én jelenlétem már eleve megváltoztatta a környezetet és persze a főszereplőm magatartását is. Szerencsére egyébként is szokott beszélgetni, sőt a filmben említi is, hogy jónak tartja a munka közbeni csevegést, így ez biztosan nem ment az alkotás rovására. A film azon részeinél, ahol a hanganyag nem teljesen tiszta,

feliratoztam a szöveget annak érdekében, hogy az elhangzott információ eljusson a nézőhöz. A filmben hallható háttérzene a Linx - Varratok című száma, valamint a Sky Fanatic - Néhány pillanat című száma, melyek felhasználásához megkaptam a zenekarok hozzájárulását.

Fontosnak tartottam, hogy amennyiben erre van mód, munka közben beszélgessek Csabával, így eleinte több alkalmat szántuk tervezgetésre és előzetes megbeszélésekre, hogy egy olyan kliensét tetoválja a forgatási napon, akinek az ottlétem és a kamera jelenléte nem okoz gondot. Csaba megtalálta a megfelelő alanyt a forgatáshoz, akit sem a kamera, sem az én jelenlétem nem zavart, hozzájárult ahhoz is, hogy vizsgafilmemben szerepeljen.

Az operatőri feladatok nagy részét én láttam el, de az interjú során kaptam egy kis szakmai hozzájárulást Csere Árontól.

A beszélgetés során ugyanabból a szögből látható a főszereplő végig. A felvételen is megfigyelhető, hogy a kép bal oldalán erős fény van, amely Csaba munkájához szükséges fényforrás következménye, ezért nem tudtam helyet változtatni. A szalonban külön rész került kialakításra a tetováláshoz, mely helyiség mérete is korlátozta helyváltoztatási lehetőségeimet.

A vágási munkálatokat a Sony Vegas Pro 12 programmal készítettem, mely során a hang javításával kapcsolatban felmerülő akadályok leküzdésében ismételten Csere Áron, valamint Sütő Dávid Pelé javaslatai voltak segítségemre.

A forgatások során gondoltam arra, hogy a vágás közben szükségem lesz vágóképek tömkelegére, ezért több felvételt is készítettem a szalonról és Csaba különböző alkotásairól, így a festményeiről és az általa készített tetoválásokról. Ezek, mind hang nélküliek, a film hangja vagy a témához illő zene szól alattuk. Ezen jelenetek kétfunkciósak, egyrészt a film látványvilágának növelése érdekében jöttek létre, másrészt pedig többletinformációt hordoznak az elmondottakkal kapcsolatban. Készítettem a filmhez nem szervesen kapcsolódó vágóképeket is, melyeknek funkciójuk inkább esztétikai.

IV.2 Felmerülő dilemmák:

A tetoválás készítése jó esetben fontos dolog az alany számára, illetve esetenként intim helyzetté is válik attól függően, hogy milyen testrészre kerül fel a mű. A kamera jelenléte valakit zavarhat, vagy úgy élheti meg, hogy tönkreteszi a pillanatot számára, és az is

előfordul, hogy az egyén egyszerűen csak nem szeretne filmben szerepelni. Ezen okok miatt hosszabb időbe került megtalálni a megfelelő forgatási alkalmakat. Szükségünk volt olyan alanyra, akit nem zavar se a kamera, se az én jelenlétem, és az se, hogy Csabának közben kérdéseket teszek fel, és ő a figyelme egy részét az interjúra fordítja munka közben. Valamint további, általa tetovált személyekre is szükség volt, hogy több munkáját is meg tudjam jeleníteni a filmben. És persze mindenki beleegyezése is kellett ahhoz, hogy felvegyem őket és bekerüljenek egy dokumentumfilmbe.

IV.3 Helyszín bemutatása:

Ahogy a bevezetésben is írtam, semmi tábla, semmi reklám. Egy kapualjban rácsos ajtó, ablak várja a klienseket. Ugyan a hely kívülről nem emlékezteti az arra járókat egy tetováló szalonra, de belülről annál inkább. Egy kis rózsaszínes fény világítja meg a sötét falakat, melyeken Csaba saját készítésű festményei lógnak. Az egész helyiségben nagyon kevés fény van, kivéve két helyen. A tetováló széknél és a dolgozó asztalánál erős fény világít egy-egy kis lámpából, ahol az alkotások tervei kerülnek papírra, illetve "vászonra". Ezek is csak akkor világítanak, amikor szükség van rájuk, attól függően, hogy éppen készül az új rajz, vagy készül valakin az új mű. A szalon alkalmas több ember befogadására is, az alany vihet magával bárkit, mivel a várakozók számára egy kényelmes fekete bőrkárpát van elhelyezve az egyik beugró részben, ahol akár a hosszú órákon keresztül készülő alkotások alatt is kényelmesen lehet ücsörögni, várakozni. A vágóképeken többször is megjelenik a helyszín.

IV.4 Film felépítése:

A munkám egy, egy szereplős portré film.

Az elején az interjú alany elmeséli, hogyan lett tetováló, hogy jutott el a tetoválás művészetéig, hol milyen fogadtatása volt. Később magáról a szakmáról is kifejti a saját véleményét, valamint azt is, ő hogyan viszonyul hozzá. A végén újra egy kis személyes betekintést nyerhetünk életébe.

Mivel az interjú során alanyom gyakran kalandozott el és haladt saját vonalon, ezért a vágási munkálatok során raktam a fentebb említett sorrendbe a jeleneteket, hogy végül elérjem a tervezett koncepciót.

Az interjút különböző időközönként vágóképek szakítják meg a mester által készített alkotásokról, festett munkáiról és időnként megjelenik a külvilág is, melyeket háttérzene kísér.

IV.5 A film koncepciója:

Az egész film a tetováló gép monoton, zúgó hangjával kezdődik. Közben megjelenik a film címe, pink színű betűk a fekete háttéren, ezzel megalapozva a hely adta kissé félhomályos hangulatot, illetve utalva a szalont jellemző pink-fekete színvilágra. Majd megszólal Csaba, aki kicsit a 90-es évek végére visz vissza minket azáltal, hogy elmeséli miként kezdődött tetováló élete.

Beszél arról, hogy egy hirtelen ötlettől vezérelve hogyan lett belőle amatőr tetováló, majd miként lett az amatőrből igazi, szalonban dolgozó tetováló művész.

Majd átvezet minket a mai világba, ahol a tetoválás jelentősége egészen megváltozott és ezzel kapcsolatos véleményét is kifejti, hogy miért jobb és miért rosszabb. Esetekén személyes példákkal is segít megérteni, átélni a tetoválás, illetve a szakma jelenlegi helyzetét. Megtudhatjuk azt is, hogyan viszonyulnak az emberek a tetoválásaikhoz, mennyire igényesek rá és mennyire élik meg a pillanatot.

Ahhoz, hogy megismerjük a helyet, láthassuk a festményeit és a munkáit is, időnként néhány kép jelenik meg róluk, melyet témába vágó vagy elgondolkodtató zene kísér a háttérben. Ez alapvetően a tömény interjú szövegének megtörésére és a hangulat fokozására szolgál. A film vége felé egy keveset önmagáról is elárul, beszél arról, hogy miért is jó itt Miskolcon élni. Ezen gondolatai a korábban már említett zenékkal köszön le és megjelenik a stáblista.

IV.6 A filmben említett személyekről néhány szóban:

Kupcsik Adrián⁴² (1969) képzőművész élete korai szakaszában, a 90-es évek közepe táján, tetováló művészként tevékenykedett Miskolcon, ahol kiemelkedő munkát végzett. Munkásságával már akkoriban is több külföldi szaklap foglalkozott.

⁴² www.equilorfineart.hu/kupcsikadrian

2001-ben végzett a Magyar Képzőművészeti Egyetemen. Több egyéni tárlata és csoportos kiállítása volt már. Kupcsik Adrián a '90-es évek hazai festészetét erősen meghatározó személyisége. Művészete a fotó-alapú, figurális irányzathoz kapcsolódik.

Képei a mai vizuális kultúra eszközeinek (fotó, tv, mozi, képregény, számítógép) és a klasszikus olaj illetve vászon festészeti hagyományoknak összefonódásából születtek.

Korai műveiben a hollywood-i filmiparra jellemző eseményeket fedezhetjük fel.

Ezek az ironikus művek nem csak betekintést nyújtottak, hanem reflektáltak is az eseményekre. A 2001-es arckép-sorozat volt a következő állomás. Majd ezt követte a Jóga sorozat, mely a 2001-es év második felében készült. A sorozat címe csak részben kapcsolódik a művek témájához. A festményeket egyéni formanyelv és hangulat köti össze. A sorozat modelljei egy software 3D-s figurái. A modelleket egy pc programmal állította be a megfelelő pozitúrákba és csoportokba. Ezek a festmények magukon viselik a software merev, virtuális légkörét.

Kupcsik a jóga-sorozat mellett más témához is használt pc programot. Egyik virtuális modelljéről festett portréja egy éteri nőt jelenít meg, ezen a művén is rendellenes, kifejezéstelen az arc, a kézmozdulat.

Önarcképsorozat című új munkáján 2007-ben kezdett dolgozni. Az eddigi technikák helyett grafikai műveket készített. Ezt a sorozatot az identitás jellemzi. Magát maszkírozza, változtatja meg, a saját testén szemlélteti önmaga változékonyságát is.⁴³

Tetkós Karcsi⁴⁴ (Farkas Károly, 1963 - 2005) a Magyar Tetováló Szövetség alapító tagja, és a Tattoo Magazin főszerkesztője a magyar tetováló kultúra egyik kiemelkedő alakja volt. Tetováló pályafutását az első magyarországi tetováló szalon, az Ómen Tattoo munkatársaként kezdte 1991-ben, itt tanulta meg a szakmát. 1992-ben öccsével saját szalont nyitottak Budapesten Ronin Tattoo néven. Ezen kívül még egy siófoki, és egy thaiföldi tetováló szalon tulajdonosa is volt. Külföldön is ismert személyiség volt a magyar tetováló művész, határainkon túl is sokan viselik testükön a "by Charlie" aláírást.

Pályafutása során számtalan újoncnak adta át tudását, tanította meg őket a szakma szépségére, tanulták meg tőle a szakma fogásait.

Élete teljében halála váratlanul következett be egy tragikus baleset folytán.⁴⁵

⁴³ www.equilorfineart.hu/kupcsikadrian

⁴⁴ <http://www.wild.hu/kozosseget/emlekcarnok/>

⁴⁵ <http://www.tattoomania.hu/cikkek/tetovalomuveszek-sorozat-molnar-painbrush-adam/>

A tetováló művészetben nyújtott kiemelkedő munkásságának elismeréseként létrehozták az emléket őrző “Év tetoválója” címet, mely a díj tulajdonosának meglehetősen nagy megtiszteltetést jelent.⁴⁶

⁴⁶ <http://www.tattoomania.hu/cikkek/tetovalomuveszek-sorozat-molnar-painbrush-adam/>

V. fejezet

Konklúzió

A film Demeter Csaba tetováló művészt mutatja be egy félig strukturált mélyinterjú és a róla, a munkáiról és a helyről készített felvételek során.

Csaba elmondja, hogy a barátaival pár óra alatt találták ki, hogy tetováljon, és hogy akkoriban, még ebből nem lehetett megélni, azóta, viszont nagyon elüzletiesedett a szakma. A tetoválás divattá vált, már nem elítélendő, mint amikor ő kezdte.

Megtudhatjuk azt is, hogy mennyire érdektelenek és igénytelenek a tetoválásaikkal szemben az emberek. Természetesen vannak kivételek, akik felelősségteljesen választanak, felkészülnek a tetoválásra, éveket tervezgetik, hogy megfelelő minta kerüljön a testükre, illetve ápolják, rendszeresen kezelik az elkészült alkotást.

Valamint megtudhatjuk azt is, hogy Csaba ugyanolyan átlagos ember, mint bárki más, attól függetlenül, hogy őt mégis csak úgy ismerik sokan, hogy a Tetováló Csabi. Demeter Csabát, a hétköznapi embert, kevesen ismerik. Eleinte zavarta ez a beskatulyázás, de mára teljesen hozzászokott és már furcsa lenne neki más városban élni, ahol nem ismerik.

Néhány szóban megemlíti, hogy magánemberként mivel foglalkozik, mi a hobbija, mit szeret vagy szeretne csinálni, ha több ideje lenne.

A kutatás tárgyköre releváns, mert egy olyan témát mutat be, ami sok embert foglalkoztat, akár pozitívan, akár negatívan tekint rá, és új információval szolgál számukra.

A film betekintést enged egy ismeretlen területre, megmutat valami mást, valamit, ami idegen lehet az emberek többségének számára.

Felhasznált Irodalom

1. Bán András: A vizuális antropológia felé
Typotex, Budapest, 2008
2. Tari János: A néprajzi és az antropológiai filmkészítés
L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2012
3. Tomas Hylland Eriksen: Kis helyek - nagy témák, Bevezetés a szociálintropológiába
<http://buzszo.c3.hu/0802/05szemle.pdf>.
4. http://gepeskonyv.btk.elte.hu/adatok/Neprajz/82Vereb%E9lyi/bevezetes_a_kulturalis_antropologiaba/
5. Robert Simpson - S. M. Coleman: Az antropológia felfedezése
<http://mek.niif.hu/01600/01668/01668.htm>
6. http://media.ektf.hu/levelezo/orai_anyagok/kutmod.pdf
7. Balázs Géza: A tetoválás és a tetovált szövegek néprajzi kutatása, Szemiotikai szövegtan 7. 1994
8. Vince Hemington: Tetoválás - A testdíszítés művészete
Gabo Könyvkiadó, Budapest, 2009
9. David McComb: A tetoválás 100 éve
Scolar Kiadó, Budapest, 2018
10. Noemi Marcos Alba: Tetoválások - Szimbólumok és írásjelek
Ventus Libro Kiadó, Budapest, 2013
11. Chris Wroblewski: A tetoválás nagykönyve
Totem Kiadó, Budapest, 2004
12. http://www.drhornyacsek.hu/sajat%20publikaciok/2011.lekt/07_schild-hornyacsek.pdf
13. <http://www.historyoftattoos.net/>
14. <https://www.body-shock.com/blog/top-tattoo-cultures-aboriginal-tattoos>
15. <http://www.guiddoo.com/blogs/11-ancient-tattoo-cultures-from-around-the-world>
16. <https://www.body-shock.com/blog/polynesian-tattoo-history-the-birth-of-tattooing>
17. <https://insider.si.edu/2015/08/tattoos-telling-stories-in-the-flesh-qa-with-lars-krutak/>
18. <https://edition.cnn.com/style/article/what-we-can-learn-from-the-tattoos-of-our-ancestors/index.html>
19. <https://www.larskrutak.com/marked-for-life-an-indigenous-tattoo-reawakening/>
20. <https://people.inf.elte.hu/kijuabi/tortenet.html>

21. <http://www.nowmagazin.hu/?p=2604>
22. <http://www.agoradebrecen.hu/wp-content/uploads/0211-Thomas-A-Edison.pdf>
23. <http://nol.hu/kultura/te-megiscsak-egy-istenno-vagy-1586167>
24. <http://www.luckytattoo.eu/index.php?action=16&lang=1>
25. <http://www.wild.hu/kozossege/emlekcsarnok/>
26. <http://www.tattoomania.hu/cikkek/tetovalomuveszek-sorozat-molnar-painbrush-adam/>
27. https://ertekesotletek.blog.hu/2018/03/16/életmentő_tetóvalást_készítenek_magyar